

РУСКО-СРПСКИ БИЛИНГВИЗАМ КОД РУСКЕ ДЕЦЕ У СРБИЈИ

У раду је представљено истраживање које се бави испитивањем компетенције, употребе језика, узраста формирања билингвизма и идентификације код руске деце и адолесцената који су рођени у Русији а тренутно бораве у Србији. За потребе рада креиран је анонимни онлајн упитник, а истраживањем је обухваћено 67 испитаника. Њихов просечни узраст износи 9,58 година, при чему најмлађи испитаник у тренутку попуњавања упитника има 3, а најстарији 17 година. Истраживање је показало да руска деца која бораве у Србији руским владају на изузетно високом нивоу. Поред тога, није утврђена значајна корелација између дужине боравка у Србији и степена владања руским језиком, што указује на то да родитељи посвећују довољно пажње руском језику, док је корелација између дужине боравка у Србији и компетенције у српском језику умерена. На основу детаљније анализе дошли смо до закључка да се изразито висок степен компетенције у српском језику код испитаника стиче тек након 7 и више година боравка у Србији. Када је реч о идентификацији, установили смо да се наши испитаници махом идентификују као Руси, као и да постоји веома слаба или слаба корелација између идентификације и дужине боравка у Србији. Неопходно је извршити додатна испитивања, а то се пре свега односи на одређивање репрезентативног узорка, проучавање дневних рутина билингвала путем темпоралног и функционалног критеријума употребе језика и испитивање ставова окружења по питању идентификације билингвала.

Кључне речи: руски језик, српски језик, билингвизам.

This study explores bilingualism in migrant families, focusing on Russian-Serbian bilingualism in children and adolescents born in Russia and living in Serbia with Russian-speaking parents. The research examines language competence, language use, the age at which bilingualism develops, and the identification of this group to better understand Russian-Serbian bilingualism. For the purposes of the study, we designed an anonymous online questionnaire, and a total of 67 participants completed the questionnaire. The average age of the children was 9.58 years, with the youngest participant being 3 and the oldest 17 years old. The results showed that Russian-speaking children in Serbia have a high proficiency in Russian, with no significant correlation between the length of stay in Serbia and Russian proficiency, indicating that parents are effectively preserving the language. A moderate correlation was found between the length of stay in Serbia and competence in Serbian, with high proficiency typically achieved after 7 or more years. Most participants identified as Russian, with a weak correlation between identification and length of stay in Serbia. Further research is needed to establish a representative

* <https://orcid.org/0000-0002-4453-0703>

sample, examine bilinguals' daily routines, and explore the community's attitudes toward bilingual identification.

Keywords: Russian language, Serbian language, bilingualism.

1. Увод

Један од циљева проучавања билингвизма представља испитивање стања језика у оним породицама које мигрирају, начина очувања и развоја језика свих чланова тих породица, а посебно деце и адолесцената. Иако је руској емиграцији у Србији посвећен значајан број радова у стручној литератури (Арсенјев 2023; 2024; Косик 2022; Чурич 2015; Ћурић 2019), веома мали број тих радова бави се питањем руско-српског билингвизма (Грицкат 1982; Меденица 2016), и није нам познато да су на ову тему у претходном периоду спроведена истраживања на обимнијем узорку. Ова чињеница нас је мотивисала да више пажње посветимо питању руско-српског билингвизма које је, чини се, данас све актуелније.

2. Руско-српски билингвизам

„Билингвизам не проистиче из језичких обдарености, него из животних прилика” (Грицкат 1982: 168), па тако можемо уочити многе сличности у погледу усвајања језика између Руса који су се доселили у нашу земљу пре око једног века¹ са онима који данас живе у Србији тек неколико година.

Наиме, Грицкат сматра да они Руси који су се почетком двадесетог века доселили у Србију као адолесценти или одрасли у већини случајева нису успели да усвоје српски језик у мери која је неопходна да се неко сматра билингвалом.² Једну од основних препрека за ове особе представљала је чињеница да нису били у могућности да усвајају језички садржај одређеним редом, упоредо са сопственим сазревањем: од примитивних знања и форми ка сложенијим. И упркос томе што српски нису усвојили довољно добро, он је код тих особа почео да утиче на руски језик, који је застаревао и губио одређене лексичке и стилске одлике. С друге стране, ауторка истиче да су руска деца која су рођена у Србији углавном постајала билингвали, а значајну улогу су играли: општа породична атмосфера, култура, школа, дужина боравка у тадашњој Југославији и сл. (Грицкат 1982: 169–170).

Родитељи билингвала се сусрећу са низом потешкоћа у одгајању своје деце. То се пре свега односи на питање језичког развоја, бикултуралности, избора стратегије у формирању билингвизма, односно језика комуникације између родитеља и деце и сл. У једној студији случаја која се бави питањем

1 Односи се на миграције након Октобарске револуције.

2 Треба имати у виду да ауторка билингвизам дефинише кроз призму компетенције.

руско-српског билингвизма испитује се развој језика код детета које живи у Србији и са једним родитељем комуницира искључиво на руском. Иако аутор предлаже начине превазилажења седам најчесталијих проблема који су идентификовани у комуникацији на релацији родитељ – дете (Меденица 2016), ова сазнања нису довољна да би се одговорило на нека друга значајна питања која се тичу руско-српског билингвизма.

Примера ради, наведена истраживања се не баве руском децом која су рођена у Русији и која су у раној доби променила место боравка, односно мигрирала у Србију. Сматрамо како је за употпуњавање слике о руско-српском билингвизму значајно доћи до појединих сазнања о наведеној циљној групи.

3. Методолошки оквир истраживања

За дефиницију и потпуније разумевање билингвизма често се узимају четири кључна аспекта која служе као критеријуми: компетенција, функција, порекло и ставови. Иако је одређивање нивоа владања језиком веома значајно за билингвале, нарочито у контексту праћења и вредновања постигнућа ученика или у контексту одређених професија и занимања, Скутнаб-Кангас сматра да је изузетно тешко дефинисати билингвала из перспективе компетенције, јер се тако ово питање често сагледава превише уско или пак превише широко. С једне стране, билингвизам се везује за савршену компетенцију у оба језика, док се, с друге стране, појединци који имају минимално знање другог језика такође сматрају билингвалима. Ауторка истиче и проблем полазне основе, односно особе са којом би се владање језика билингвала поредило. Овај проблем сугерише да двојезичност и пратеће околности чине билингвала прилично другачијим од било ког монолингвала, па чак и оног који му је веома близак по полу, годинама, социоекономском статусу и др. Аспект функције ауторка дефинише као употребу језика и истиче како функција игра значајну улогу у поимању билингвизма, нарочито ако се узме у обзир чињеница да се појавом првих дефиниција које су биле засноване на употреби језика научна јавност почела удаљавати од искључивог разумевања билингвизма кроз призму компетенције. Што се аспекта порекла тиче, он се не односи искључиво на припадност према рођењу, већ и на период када је билингвал почео да усваја језике, а обично се ради о раном детињству (Skutnab-Kangas 1991: 100–110). Иако у научној литератури не постоји потпуна усаглашеност око појединих питања која се тичу узраста, као што су узрастне границе код симултаног билингвизма, односно да ли овај појам подразумева искључиво период када се оба језика усвајају од рођења или не, стручна јавност се ипак углавном слаже да узраст има значајан утицај на формирање билингвизма и да су разлике у том контексту уочљиве (Чиршева 2012: 58–59). Последњи аспект се односи на самоидентификацију и

идентификацију, односно представља скуп унутрашњих и спољних фактора који утичу на сопствени став и став окружења по питању идентификације билингвала (Skutnab-Kangas 1991: 100–110).

На основу анализе наведених аспеката закључујемо да се они могу успешно применити у контексту руско-српског билингвизма код деце и адолесцената који су рођени у Русији од родитеља Руса и тренутно бораве у Србији. Полазећи од приступа Скутнаб-Кангас, билингвизам ћемо у овом раду третирати као сложени феномен који обухвата четири наведене димензије ради потпунијег описа појаве у конкретном социолингвистичком контексту. Дакле, циљ нашег истраживања је да испитамо компетенцију, употребу језика, узраст формирања билингвизма и идентификацију наведене циљне групе ради бољег и јаснијег разумевања руско-српског билингвизма.

4. Технике, инструменти и узорак

За потребе рада осмислили смо анонимни онлајн упитник који би требало да нам пружи бољи увид у аспект компетенције, употребе језика, узраста формирања билингвизма и идентификације. Како су истраживањем обухваћене малолетне особе, анкету смо дизајнирали тако да је попуњавају родитељи билингвала. Питања смо осмислили на руском језику (а за потребе рада дајемо и превод на српски), будући да је овим родитељима руски језик матерњи и да многи не владају српским на високом нивоу.

Иако смо веома јасно одредили нашу циљну групу, претпоставили смо да ће анкету попунити и они родитељи руске деце која су рођена у Србији. Управо због тога смо у анкету уврстили питање о месту рођења детета (Где родио Ваш ребёнок?/Где је рођено Ваше дете?).

Три питања из анкете односила су се на информације које су нам неопходне да изведемо закључке о узрасту формирања билингвизма (Скољко ребёнку лет?/Колико дете има година?; Как долго ребёнок живёт в Сербии?/Колико дуго дете живи у Србији?; Когда ребёнок начал изучать сербский?/Када је дете почело да учи српски језик?). Ова питања су била отвореног типа, с тим да смо замолили родитеље да упишу тачан број месеци код питања која се тичу дужине боравка и почетка учења српског језика.

Два питања су се односила на информације на основу којих смо покушали да дођемо до сазнања о компетенцији (Русским языком ребёнок владеет.../Руским језиком дете влада...; Сербским языком ребёнок владеет.../Српским језиком дете влада...). У оквиру ових питања коришћена је семантичка диференцијална скала са 10 тачака, где је прва тачка била обележена са “очень плохо/веома лоше”, а десета са “превосходно/савршено”.

У наредна два питања покушали смо да добијемо одговоре у вези с употребом језика (Русский язык ребёнок использует.../Руски језик дете користи...; Сербский язык ребёнок использует.../Српски језик дете кори-

сти...). Уз наведена питања понудили смо следећих пет одговора: “ежедневно/свакодневно; 3–4 раза в неделю/3–4 пута недељно; раз в неделю/једном недељно; пару раз в месяц/неколико пута месечно; реже/ређе”.

Након тога уследила су два питања која су испитивала идентификацију/самоидентификацију (Ребёнок считает себя русским/Дете себе сматра Русом или Рускињом; Ребёнок считает себя сербом/Дете себе сматра Србином или Српкињом). У оквиру ових питања коришћена је семантичка диференцијална скала са 10 тачака, где је прва тачка била обележена са “Совсем нет!/Уопште не!”, а десета са “Да, полностью!/Да, у потпуности!”. Осим тога, упитник је садржао и питање “Считаете ли Вы Вашего ребёнка билингвом?/Да ли сматрате да је Ваше дете билингвал?”. Наведено питање је требало да нам да одређене одговоре по питању идентификације деце, а коришћена је семантичка диференцијална скала са 10 тачака, где је прва тачка била обележена са “Категорически нет!/Апсолутно не!”, а десета са “Конечно, да!/Да, наравно!”.

Иако је упитник попунило 100 родитеља, из истраживања смо изоставили оне одговоре за које смо сматрали да су неважећи (рецимо, унето за двоје деце уместо за једно), а осим тога, свесно смо изоставили децу која су рођена у Србији (11 испитаника), као и ону руску децу која у тренутку попуњавања анкете у Србији бораве и/или уче српски језик краће од 6 месеци (15 испитаника). Тако је истраживањем обухваћено 67 испитаника. Њихов просечни узраст износи 9,58 година, при чему најмлађи испитаник у тренутку попуњавања упитника има 3, а најстарији 17 година.

Приликом обраде података издвојили смо следеће параметре дескриптивне статистике: проценте (%), аритметичку средину (Mean), стандардну девијацију (SD), медијану (Median), минимум (Min), максимум (Max), Пирсонов продукт-момент коефицијент корелације (r). Висину коефицијента корелације интерпретирамо према Гилфорду (Guilford 1978 према Рајић 2020: 197), на следећи начин: веома слаба од 0,00 до 0,20, слаба од 0,21 до 0,40, умерена од 0,41 до 0,70, јака од 0,71 до 0,90, веома јака од 0,91 до 1,00.

5. Резултати

Резултате истраживања ћемо ради бољег разумевања представити према аспектима који служе као критеријуми за дефиницију билингвизма.

5.1. Употреба језика

Када је употреба језика у питању, резултати указују на чињеницу да сви испитаници користе руски језик свакодневно, док је тај проценат знатно нижи у српском језику и износи 95,52%. Свега два испитаника користе српски језик 3–4 пута недељно, а један неколико пута месечно.

Табела бр. 1. Употреба језика

	број испитаника	свакодневно	3-4 пута недељно	једном недељно	неколико пута месечно	ређе
Руски језик	67	100%	0%	0%	0%	0%
Српски језик	67	95,52%	2,99%	0%	1,49%	0%

5.2. Компетенција

Питање компетенције покушали смо да испитамо на основу родитељских ставова о томе колико добро њихова деца владају руским или српским језиком на скали од 1 до 10. Руским језиком испитаници владају у просеку 8,90, при чему је одговор са минималним нивоом владања 3, док је највиши 10. Што се српског језика тиче, просек износи 6,70, минимални ниво владања је 2, а максимални 10.³

Табела бр. 2. Компетенција

	Number	Mean	SD	Median	Min	Max
Компетенција. Руски језик	67	8,90	1,24	9	3	10
Компетенција. Српски језик	67	6,70	2,12	7	2	10

5.3. Узраст формирања

У оквиру овог критеријума покушали смо да откријемо колико дуго испитаници бораве у Србији и колико дуго уче српски језик. У просеку испитаници бораве у Србији 30,97 месеци, при чему је минимална дужина боравка 10, а максимална 132 месеца. Међутим, нису сви почели да уче српски одмах након доласка у Србију, а забележили смо и случајеве када су деца започињала учење српског језика и пре селидбе. Дакле, у просеку испитаници уче српски језик 27,57 месеци, минималан број месеци је 7, а максималан 132 месеца. Осим тога, значајан је и просечан узраст испитаника који износи 9,58 година, при чему најстарији испитаник има 17, а најмлађи 3 године.

Корелација између дужине боравка у Србији и компетенције на српском је умерена ($r = 0,43$), као и корелација између дужине учења српског језика и компетенције на том језику ($r = 0,42$). Код испитаника који српски језик уче 7 година и дуже бележимо веома јаку корелацију ($r = 0,96$), док код оних који га уче око 3 године (између 30 и 36 месеци) бележимо слабу

³ Треба напоменути да је у питању субјективна процена родитеља. Врло је вероватно да немају сви родитељи једнак критеријум за оцену владања неким језиком. Осим тога, одговоре о нивоу владања српским језиком дају родитељи који углавном не владају тим језиком на високом нивоу.

корелацију ($r = 0,31$). Што се тиче испитаника који српски језик уче од 7 до 12 месеци корелација је веома слаба ($r = -0,16$).

Корелација између дужине боравка у Србији и компетенције у руском је веома слаба ($r = 0,12$).

Табела бр. 3. Узраст формирања

	Number	Mean	SD	Median	Min	Max
Узраст испитаника (у годинама)	67	9,58	3,84	9	3	17
Бораве у Србији (у месецима)	67	30,97	25,50	26	10	132
Уче српски језик (у месецима)	67	27,57	24,15	24	7	132

5.4. Самоидентификација и идентификација

Имајући у виду да су испитаници малолетна лица, покушали смо да одредимо како се они идентификују на основу мишљења родитеља који је попуњавао анкету. На скали од 1 до 10 резултати су показали како родитељи сматрају да се њихова деца идентификују као Руси – у просеку 9,03, при чему је најнижа оцена (2) забележена код испитаника који има 3 године и који последњих 12 месеци борави у Србији, а од којих 9 месеци учи српски језик. Наредни најнижи одговор је 5 (код 10,45% испитаника), а затим следи одговор 7 (5,97% испитаника). Код 4,48% испитаника забележен је одговор 8, одговор 9 код 5,97% њих, а осталих 71,64% испитаника су одабрали највећи могући одговор – 10. Што се идентификације као Србина/Српкиње тиче, ситуација је знатно другачија – просек износи 2,61. Дакле, чак 58,21% испитаника је обележило оцену 1.

Корелација између идентификације детета као Руса/Рускиње и дужине боравка у Србији веома је слаба ($r = 0,12$), док је ова корелација са идентификацијом детета као Србина/Српкиње нешто виша, али ипак слаба ($r = 0,29$).

Осим тога, у оквиру наведеног критеријума желимо да размотримо још једно питање које смо поставили родитељима у анкети. Занимало нас је да ли родитељи сматрају да су њихова деца билингвали.⁴ Наиме, на скали од 1 до 10 просек је износио 6,52. Корелација између компетенције у српском језику и мишљења родитеља о томе да ли су њихова деца билингвали је јака ($r = 0,80$). Што се руског језика тиче у истом контексту, корелација је слаба ($r = 0,27$).

4 Треба напоменути да нисмо испитивали шта сваки од родитеља подразумева под билингвизмом.

Табела бр. 4. Самоидентификација и идентификација

	Number	Mean	SD	Median	Min	Max
Дете се идентификује као Рус/Рускиња	67	9,03	1,86	10	2	10
Дете се идентификује као Србин/Српкиња	67	2,61	2,40	1	1	10
Родитељ сматра да је дете билингвал	67	6,52	2,81	7	1	10

6. Дискусија

У истраживању смо покушали да одредимо колико добро испитаници владају српским и руским језиком, у којој мери их користе, када су почели да уче српски (имајући у виду да су сви испитаници рођени у Русији), као и како се идентификују. Посебно нас је интересовала корелација између ових параметара.

Када је реч о првом критеријуму који смо испитали, добијени резултати указују на чињеницу да руским језиком испитаници владају изузетно добро, док српским значајно слабије. Овај податак говори у прилог чињеници да руске породице у Србији посвећују доста пажње очувању руског језика. Корелација између броја месеци учења српског језика и компетенције у том језику је умерена. Детаљнија анализа наведених података говори у прилог чињеници да деца која су узраста као и наши испитаници релативно брзо усвајају говорни језик који је неопходан за свакодневну комуникацију, али да изразито висок степен компетенције стичу након дужег периода. Нажалост, не можемо са сигурношћу одредити ову границу, премда смо установили да је код свих испитаника (5,97%) који уче српски језик 7 година и дуже корелација веома јака. С друге стране, ако овај коефицијент поредимо са испитаницима који су учили српски између 30 и 36 месеци, видимо да је корелација слаба. Ако пак размотримо само оне који језик уче између 7 и 12 месеци уочавамо да параметри нису повезани, односно бележимо веома слабу корелацију. Дакле, наведено питање је потребно размотрити детаљније, имајући у виду чињеницу да је нашим истраживањем обухваћен веома мали број испитаника који уче српски језик у периоду од 3 до 7 година. Ипак, можемо извести закључак да краћи период боравка у земљи циљног језика и учење тог језика нису у јакој корелацији са компетенцијом, док са повећањем броја месеци корелација бива нешто снажнија. За ону децу која бораве 7 година и дуже корелација између дужине учења језика и компетенције веома је јака. Мишљења смо да је овај налаз у вези с базичном и академском језичком компетенцијом Каминса (Cummins 1979). Базична компе-

тенција се стиче у релативно кратком временском периоду након укључивања у формално образовање и подразумева могућност комуникације, пре свега са својим вршњацима, а академска се усваја са већим тешкоћама и тај процес може да траје од 5 до 7 година (Cummins 1979; Вучо 2014: 111).

Што се дужине боравка у Србији и компетенције у руском језику тиче, резултати указују да без обзира на дужину боравка деца добро владају руским језиком, а о чему сведочи и чињеница да га свакодневно користе. Истраживање је показало да се у 95,52% случајева оба језика користе свакодневно, док код преосталих неколико испитаника бележимо искључиво употребу руског језика на свакодневном нивоу, а када је реч о српском језику наведени испитаници га користе 3–4 пута недељно или неколико пута месечно.

Имајући ово у виду, потребно је спровести даља истраживања која би испитала дневне рутине билингвала, односно темпорални и функционални критеријум употребе језика (Чиршева 2012: 52). Темпорални критеријум ће нам помоћи да одредимо време које се на дневном нивоу у периоду од недељу или месец дана издваја за сваки од језика. Продуктивна употреба подразумева интеракцију и комуникацију са другима, а значајан је и број особа са којима дете ступа у комуникацију, док се рецептивна употреба односи на време које дете проводи док гледа цртане филмове, чита на том језику, слуша друге особе које разговарају и сл. Функционални критеријум ће указати на контекст употребе сваког од језика, односно области примене.

Када је реч о самоидентификацији, занимљиво је да се чак 71,64% испитаника дефинише као Рус/Рускиња са највишом могућом оценом на скали, а у просеку са веома високих 9,03. Корелација између идентификације детета као Руса/Рускиње и дужине боравка у Србији веома је слаба ($r = 0,12$), док је ова корелација са идентификацијом детета као Србина/Српкиње слаба ($r = 0,29$). Међутим, када је реч о корелацији између владања српским језиком и мишљења родитеља у вези с тим да ли су њихова деца билингвали, резултати су нам указали на јаку корелацију. С друге стране, знање руског језика је у слабој корелацији са ставовима родитеља о томе да ли су им деца билингвали. Овај податак говори у прилог чињеници да се знање руског језика код наших испитаника подразумева, имајући у виду да су у питању деца која су рођена у Русији и чији су родитељи Руси, те да се ставови родитеља о билингвизму код деце углавном одређују на основу њиховог владања српским језиком.

7. Закључак

Имајући у виду да питање руско-српског билингвизма није истражено у великој мери, нарочито код руске деце која живе у Србији, циљ ово-

га рада је био да испитамо аспекте компетенције, употребе језика, узраста формирања билингвизма и идентификације ради бољег и јаснијег разумевања руско-српског билингвизма. Истраживањем је обухваћено 67 деце и адолесцената од 3 до 17 година, а њихов просечан број година је 9,58. Сви испитаници су рођени у Русији и у тренутку испитивања бораве у Србији, а српски језик уче најмање 7 месеци.

Истраживањем смо установили да руска деца која бораве у Србији руским владају на изузетно високом нивоу. Поред тога, није утврђена значајна корелација између дужине боравка у Србији и степена владања руским језиком, што указује на то да родитељи посвећују довољно пажње руском језику и да њихова деца успевају да га одржавају на веома високом нивоу. С друге стране, установили смо да је корелација између дужине боравка у Србији и компетенције у српском језику умерена. На основу детаљније анализе ових података, дошли смо до закључка да се изразито висок степен компетенције у српском језику код испитаника стиче тек након 7 и више година боравка у Србији. Међутим, треба напоменути да немамо довољан број испитаника који бораве у нашој земљи између 3 и 7 година, те за ову групу нисмо могли донети јасан закључак. Када је реч о деци која у Србији живе око 3 године, бележимо слабу корелацију у погледу боравка и компетенције.

Осим тога, истраживањем смо утврдили да сви испитаници руски језик користе свакодневно, а у 95,52% случајева то важи и за употребу српског језика, што такође говори у прилог чињеници да се у породицама посвећује значајна пажња руском језику, који у овом случају није језик заједнице.

Када је реч о идентификацији, установили смо да се наши испитаници махом идентификују као Руси, као и да постоји веома слаба или слаба корелација између идентификације и дужине боравка у Србији.

Важан је и резултат који сугерише да ставови родитеља по питању билингвизма код деце зависе од њиховог владања српским језиком, а не руским, јер се знање овог језика подразумева, а шта још једном потврђује закључак да се у испитаним породицама доста пажње посвећује очувању матерњег језика родитеља.

Иако је ова студија пружила бољи увид у руско-српски билингвизам, ограничења истраживања се пре свега огледају у начину прикупљања података. За генерализацију закључака било би неопходно извршити додатна испитивања, а то се пре свега односи на одређивање репрезентативног узорка, тестирање билингвалне деце и адолесцената различитог узраста и различите дужине боравка у Србији, како у српском тако и у руском језику, испитивање дневних рутина билингвала путем темпоралног и функционалног критеријума употребе језика као и испитивање ставова окружења по питању идентификације билингвала.

Цитирана литература

- Арсеньев, Алексей. Русская эмиграция в Югославии: библиография: 1920–2023. Белград: Русский научный институт; Архив сербской православной церкви; Центр по изучению России и Восточной Европы им. М. Йовановича Философского факультета Белградского университета; Москва: Институт славяноведения Российской академии наук; Кафедра истории южных и западных славян Исторического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова, 2023.
- [Arsen'ev, Alekseĭ. Russkaiâ ėmigratsiia v Iŭgoslavii: bibliografiâ: 1920–2023. Belgrad: Russkiĭ nauchnyiĭ institut; Arkhiv serbskoĭ pravoslavnoi tserkvi; TSentr po izucheniiu Rossii i Vostochnoi Evropy im. M. Ėovanovicha Filosofskogo fakul'teta Belgradskogo universiteta; Moskva: Institut slaviānovedeniia Rossiiskoi akademii nauk; Kafedra istorii iūzhnykh i zapadnykh slaviān Istoricheskogo fakul'teta MGU im. M. V. Lomonosova, 2023]
- Арсеньев, Алексей. Русская эмиграция в Югославии: избранные статьи. Белград: Центр по изучению России и Восточной Европы им. М. Йовановича Философского факультета Белградского университета; Архив сербской православной церкви; Русский научный институт, 2024.
- [Arsen'ev, Alekseĭ. Russkaiâ ėmigratsiia v Iŭgoslavii: izbrannye stat'i. Belgrad: TSentr po izucheniiu Rossii i Vostochnoi Evropy im. M. Ėovanovicha Filosofskogo fakul'teta Belgradskogo universiteta; Arkhiv serbskoĭ pravoslavnoi tserkvi; Russkiĭ nauchnyiĭ institut, 2024]
- Вучо, Јулијана. „Двојезична настава страних језика у Србији”. [У:] Ј. Филиповић, О. Дурбаба (ур.) Језици у образовању и језичке образовне политике. Београд: Филолошки факултет, 2014, 107–152.
- [Vučo, Julijana. „Dvojezična nastava stranih jezika u Srbiji”. [U:] J. Filipović, O. Durbaba, (ur.) Jezici u obrazovanju i jezičke obrazovne politike. Beograd: Filološki fakultet, 2014, 107–152]
- Грицкат, Ирена. „Запажања о билингвизму”. Зборник Матице српске за књижевност и језик 30/2, 1982: 161–181.
- [Grickat, Irena. „Zapažanja o bilingvizmu”. Zbornik Matice srpske za književnost i jezik 30/2, 1982: 161–181]
- Косик, Виктор И. Русская эмиграция в Сербии XX–XXI вв. Москва: Пробел, 2022.
- [Kosik, Viktor I. Russkaiâ ėmigratsiia v Serbii XX–XXI vv. Moskva: Probel, 2022]
- Меденица, Лука. «7 актуалних проблем родитељ-билингвов». Русский язык за рубежом 6, 2016: 41–45.
- [Medenitsa, Luka. «7 aktual'nykh problem roditel'ei-bilingvov». Russkiĭ iazyk za rubezhom 6, 2016: 41–45]
- Ђурић, Бобан. Руска емиграција. Бања Лука: Бина, 2019.
- [Ćurić, Boban. Ruska emigracija. Banja Luka: Bina, 2019]
- Чиршева, Галина Н. Детский билингвизм: одновременное усвоение двух языков. Санкт-Петербург: Златоуст, 2012.
- [Chirsheva, Galina N. Detskiĭ bilingvizm: odnovennoe usvoenie dvukh iazykov. Sankt-Peterburg: Zlatoust, 2012]
- Чурич, Бобан. Из жизни русского Белграда. Белград: Филологический факультет Белградского университета, 2015.

- [Churich, Boban. Iz zhizni russkogo Belgrada. Belgrad: Filologicheskiĭ fakul'tet Belgradskogo universiteta, 2015]
- Cummins, J. «Cognitive/Academic Language Proficiency, Linguistic Interdependence, the Optimum Age Question and some Other Matters». Working Papers on Bilingualism 19, 1979: 121–129.
- Guilford, J. P. Fundamental Statistics in Psychology and Education. New York: McGraw-Hill, 1978.
- Pajić, Dejan. Primena tehnike vizualizacije u bazičnoj statistici. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2020.
- Skutnab-Kangas, Tove. Bilingvizam. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1991.

Luka Medenica

RUSSIAN-SERBIAN BILINGUALISM AMONG RUSSIAN CHILDREN LIVING IN SERBIA

Summary

One of the goals of studying bilingualism is to examine the language situation in families that migrate, focusing on how language is maintained and developed among all family members, particularly children and adolescents. To define and better understand bilingualism, four key aspects proposed by Skutnabb-Kangas are often used: competence, function, origin, and attitudes. These criteria were applied in the context of studying Russian-Serbian bilingualism in children and adolescents who were born in Russia and currently live in Serbia, with Russian-speaking parents. Therefore, the aim of our research is to examine language competence, language use, the age at which bilingualism develops, and the identification of this target group in order to gain a clearer and more comprehensive understanding of Russian-Serbian bilingualism.

For the purposes of the study, we designed an anonymous online questionnaire, and a total of 67 participants completed the questionnaire. The average age of the children was 9.58 years, with the youngest participant being 3 and the oldest 17 years old.

The results showed that Russian-speaking children living in Serbia demonstrate a high level of proficiency in Russian. Furthermore, no significant correlation was found between the length of stay in Serbia and proficiency in Russian, indicating that parents are giving adequate attention to preserving Russian at a

high level. On the other hand, we found a moderate correlation between the length of stay in Serbia and competence in Serbian. Based on a more detailed analysis of these data, we concluded that a high level of competence in Serbian is typically achieved only after 7 or more years of living in Serbia, although we did not have enough participants who had lived in Serbia for between 3 and 7 years. Regarding identification, we found that most participants identify as Russian, with a weak or very weak correlation between identification and the length of stay in Serbia.

Further research is necessary, particularly in determining a representative sample, examining the daily routines of bilinguals through temporal and functional criteria of language use, and investigating the attitudes of the surrounding community toward the identification of bilinguals.

Keywords: Russian language, Serbian language, bilingualism.